

Шаренко М.С.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Білоус Д.Є.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Можжарова І.В.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРИВАТНІ ГРОШІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Наукова стаття присвячена аналізу проблематики приватних грошей, висвітлюються перспективи та виклики їх впровадження в сучасну фінансову систему України. Автори розглядається історичний розвиток приватних грошей та звертають увагу на юридичні та економічні аспекти нового явища, зокрема, їх потенціал забезпечувати стабільність і функціональність без втручання держави. У статті переосмислюється поняття «грошей» в розумінні фінансового права.

Проаналізовано переваги та недоліки криптовалют, як форми приватних грошей. Акцентована увага на їх незалежності від урядів. Автори пропонують замість незабезпечених криптовалют, таких як bitcoin, який має сильну волатильність, використовувати стейблкоїни, які здатні мати відносно стабільну вартість. У статті наведені приклади успішного впровадження приватних грошей в Сальвадорі, де bitcoin став законним платіжним засобом, що стимулювало економічний розвиток і зміцнило позиції країни у криптоіндустрії. Також висвітлюється досвід Аргентини, де криптовалюту використовують для подолання економічної кризи. Висвітлюється потенціал приватних грошей для трансформації фінансової системи та обмежень, що стоять на шляху їх легалізації в правовій системі. Водночас демонструється відсутність інтеграції криптовалюти у фінансову систему України, що стримується невизначеністю правової бази та небажанням уряду втратити монетарний суверенітет.

Автори вважають, що необхідно усунути правові бар'єри, створити сприятливі умови для успішного впровадження приватних грошей в Україні та переосмислити їх роль у фінансовому регулюванні. Що дозволить в майбутньому підвищити ефективність ринкової системи та стимулювати розвиток фінансових технологій без штучних обмежень.

Ключові слова: приватні гроші, криптовалюта, bitcoin, грошовий сурогат, стейблкоїн, цифровізація, DeFi.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної цифровізації та розвитку фінансових технологій приватні гроші стають все більш актуальними. У більшості країн світу емісія та регулювання грошей перебувають під монопольним контролем держави. Проте така централізована система не завжди сприяє створенню ефективної та стабільної фінансової системи, яка могла б функціонувати за умов ринкової конкуренції. Досвід останніх років показує що довіра до грошей, підтримуваних державою, не завжди виправдана. Це ставить під сумнів здатність уряду забезпечувати більш стабільну вартість грошей у порівнянні з приватними сектором, для якого стабільність та якість є вирішальним аспектом успіху.

На сучасному етапі розвитку суспільства поява криптовалют дозволила приватним суб'єктам випускати конкуруючі грошові одиниці. Криптовалюти продемонстрували низку переваг порівняно з традиційними грошима. У зв'язку з цим необхідно переосмислити право урядів створювати грошову масу та примушувати суспільство до її використання. Уряд, як і будь-який інший суб'єкт правовідносин, не повинен мати змоги довільно розпоряджатися ресурсами. Фінансова система має функціонувати на основі добровільної згоди між громадянами та державою, з чітким дотриманням прозорих процедур. Використання приватних грошей перебуває на ранніх етапах розвитку, тому наукові дослідження у цій сфері

є надзвичайно важливими для подальшого розвитку фінансового середовища в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні існує багато наукових робіт присвячених приватним грошам. Австрійський економіст Фрідріх Гаск в своїй книзі «Denationalisation of Money» запропонував нову концепцію розуміння грошей, згідно з якою валюта повинна розглядатися як звичайний комерційний товар і вироблятися ринковим способом [1]. Володимир Лепушинський у статті «Чи можуть криптовалюти замінити гроші центральних банків?» розкриває проблеми які виникають під час впровадження криптовалют замість державних грошей та пропонує шляхи їх вирішення [2]. Радченко О. М. в науковій роботі «Фінансово-правова природа грошей» розглядає еволюцію грошей, їх економічну та фінансово-правову природу, а також висвітлює поняття грошового сурогату [3]. Сидор Г. В., Андрусів У. Я., Давидовська Г. І. в роботі «Криптовалюта – гроші майбутнього» присвятили увагу правовому статусу криптовалют в Україні та її потенційне місце в фінансовій системі світу [4]. Такі науковці, як Нескороджена Л. Л, Бонь Б. О., Кононець О. М. в статті «Сучасний стан правового регулювання криптовалют в Україні» розглянули переваги та недоліки криптовалют, як приватних грошей, та проаналізували сучасний стан правового регулювання віртуальних активів в Україні [5]. Доценко О. В. і Чубка І. А. в науковій статті «DeFi: інструмент цифрової трансформації держави» дослідили вклад DeFi у цифрову трансформацію держави та їх вплив на глобальні фінанси [6]. В своїй праці «Грошовий сурогат як юридична категорія: загальнотеоретична характеристика» Дашковська О. Р. та Васютін В. О. визначили специфіку поняття «грошовий сурогат», запропонували класифікацію форм грошових сурогатів [7]. Попри значну увагу, яку приділено цим питанням, цифрові технології продовжують розвиватися, відповідно дослідження цієї теми залишається актуальним.

Постановка завдання. Мета статті полягає у всебічному дослідженні концепції приватних грошей в контексті цифровізації суспільних відносин.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання:

– розкрити сутність приватних грошей, їхні переваги, виклики та ризики в умовах ринкової економіки;

– проаналізувати міжнародний досвід впровадження приватних грошей, зокрема криптовалют, на прикладі Сальвадору та інших країн;

– дослідити перспектив впровадження нового явища у фінансову систему України.

Виклад основного матеріалу. Починаючи розгляд проблем фінансово-правового регулювання приватних грошей, слід зазначити, що їх дослідження в науці фінансового права тривалий час не отримувало належної уваги. Однак з появою нових форм приватних грошей, таких як криптовалюти, це питання набуває все більшої актуальності, оскільки ці інструменти значною мірою порушують традиційні уявлення про роль грошей у фінансовій системі та потребують нових підходів у правовому регулюванні.

Для розуміння концепції приватних грошей доцільно проаналізувати історичний аспект формування державної монополії на випуск грошей. За часів римських імператорів карбування монет стало символом суверенітету. У добу середньовіччя зазначена перевага стала інструментом влади в руках князів. Спочатку урядова прерогатива обмежувалася лише випуском монет, але з появою нових форм грошей поширилася й на них. Сьогодні сформувалася доктрина *valor impositus*, яка закріплює історичну практику урядової прерогативи на емісію грошей [1, с. 22]. Тож уряди демократичних держав продовжують слідувати цій традиції, залишаючи її незмінною. Треба зазначити, що історія знає багато прикладів існування приватних грошей. Зокрема, у США з XVII–XIX століття більшість паперових грошей випускалися приватними емітентами. Така система мала одну важливу перевагу – вона забезпечувала конкуренцію між грошима різних емітентів. Водночас її головні недоліки – незручність та нестабільність [2].

В Україні єдиною офіційною валютою залишається гривня (ст. 99 Конституції України, ст. 192 Цивільного кодексу України [3, с. 60] та ст. 32–37 Закону України «Про Національний банк України» [8]). Емісію гривні здійснює Національний банк України (далі – НБУ), який відповідає за контроль над грошовою політикою та курсом гривні. Гривня має статус єдиного законного платіжного засобу на всій території України. Випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів, як засобу платежу, забороняється [8].

Проте, твердження про існування єдиної та чітко визначеної сутності, яку називають «грошима» є юридичною фікцією. Ця концепція, виникла як інструмент задоволення потреб правової системи, ніколи повністю не відображала реальної дійсності [1, с. 48]. У межах фінансового

права гроші отримують статус платіжного засобу через владне розпорядження держави [3, с. 62]. Водночас явища, які не входять до цієї юридичної конструкції, можуть мати властивості, характерні для грошей та впливати на економічні процеси. Тому ідея грошей, як окремого об'єкта фінансового права, породила низку проблем. Зокрема, це стосується вимоги використовувати лише ті гроші, що випускаються державою. Крім того, сформувався хибне уявлення що існує лише один об'єкт, який можна розглядати як гроші, в межах конкретної країни. Тому розуміння грошей має базуватися насамперед на їхній функції, як засобу обміну, а не на штучних юридичних обмеженнях.

Таким чином, стає зрозумілим, що гроші можуть існувати й успішно виконувати свої функції без прямого втручання держави, як це неодноразово підтверджувалося в історії. Держава має обмежитися лише встановленням стандартної одиниці вартості, яка служитиме загально-визнаним еталоном для розрахунків. Звичайне договірне право зможе забезпечити всі необхідні правові основи для використання грошей, без створення привілеїв для певних їх видів чи форм. Спираючись виключно на ринкові механізми та добровільну згоду учасників економічних відносин, гроші зможуть ефективно виконувати свої основні функції – засобу обігу, міри вартості та засобу платежу тощо.

Цифровізація фінансових операцій викликала потребу у впровадженні технологічно розвинених форм грошей. Сьогодні криптовалюта виступає сучасною формою приватних грошей. Цей інноваційний інструмент фінансової системи став найбільшим проривом у демократизації використання грошей [4, с. 305]. Сучасні реалії дозволяють громадянам використовувати криптовалюту, залишаючи поза увагою державні валюти. Завдяки блокчейн-технологіях вона не контролюється урядом, що робить її незалежною від державних органів.

Законодавство України не визнає криптовалюту офіційним платіжним засобом. В 2014 році НБУ відніс bitcoin до категорії грошових сурогатів, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами як засіб платежу [9]. Грошовий сурогат замінює гроші та використовується для оплати. Тобто, грошовий сурогат – це будь-який документ у вигляді грошових знаків, який не схожий на гривню та не видається НБУ. Ключова ознака грошового сурогату – це обмежена ліквідність [3, с. 67]. Інакше кажучи, не завжди

грошові сурогати можна використовувати як засіб оплати. Вони слугують лише для оплати між приватними особами за наявності згоди. У 2017 році урядом був опублікований прес-реліз, в якому звернули увагу на те, що криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом [7, с. 20]. У 2021 році був ухвалений Закон України «Про віртуальні активи», який визначає статус криптовалют як різновиду віртуальних активів. Проте цей нормативно-правовий акт не набрав чинності [10].

Протилежна ситуація спостерігається в Сальвадорі, де у 2021 році bitcoin отримав офіційний статус платіжного засобу на рівні з долларом США. Це відображено в нормативно-правовому акті «Ley Bitcoin», який дозволяє використання bitcoin для всіх економічних операцій у країні. Ще одним ключовим законом став «Bitcoin Law» та «Digital Assets Issuance Law». Президент Сальвадору покращив доступ до фінансових послуг для населення, знизив вартість грошових переказів та підвищити міжнародний імідж країни, як інноваційного фінансового центру.

Проте впровадження bitcoin наштовхнулося на ряд викликів, зокрема через його волатильність та опір населення. Важливою частиною цієї ініціативи стала створена урядом цифрова платформа Chivo Wallet, яка дозволяє миттєво конвертувати bitcoin у долари США. За даними на 2024 рік, резерви bitcoin у Сальвадорі становлять понад 5,962 BTC, і їхня вартість дорівнює приблизно 600 мільйонів доларів США [11]. Впровадження bitcoin мало різні наслідки для бізнесу в Сальвадорі. Великі корпорації, такі як McDonald's, Pizza Hut і Starbucks, швидко впровадили платіжні системи в криптовалюті, в основному для обслуговування. Тим не менш, малий бізнес і вуличні торговці повільніше пристосувалися до використання криптовалюти через відсутність технічних знань і волатильність bitcoin. Для звичайних громадян вплив bitcoin був відчутний у грошових переказах та заощадженнях. Грошові перекази, на які припадає 20 відсотків ВВП країни, традиційно оброблялися посередниками з комісією до 10 відсотків. Сьогодні сальвадорці можуть надсилати та отримувати гроші через криптовалюту майже миттєво та дешево. Це було особливо корисно для тих, хто живе в сільській місцевості з обмеженим доступом до банківських послуг. За допомогою гаманця Chivo Wallet у повсякденному житті bitcoin використовується для широкого спектру транзакцій. Авжеж такі зміни розвивають туризм та залучають іноземних інвесторів [12].

Ідею Сальвадора підхопила Аргентина, через високу інфляцію та нестабільність місцевої валюти, криптовалюта стала популярним засобом збереження вартості. Хоча bitcoin не є офіційною валютою в Аргентині, багато громадян використовують його як альтернативу нестабільному аргентинському песо. Але вже в 2024 році президент Національної комісії з цифрових активів Сальвадору (CNAD), і президент Національної комісії з цінних паперів Аргентини (CNV), висловили намір поділитися знаннями та досвідом щодо регулювання криптовалют [13]. Співпраця країн сприятиме прогресу в регулюванні криптовалют і підтримки зростанню сектора цифрових активів, що стане прикладом для інших країн Латинської Америки та світу в цілому.

Криптовалюта, як форма приватних грошей, пропонує нові можливості для фінансових систем, але також стикається з викликами, пов'язаними з її регулюванням, прийняттям у суспільстві та волатильністю. Досвід Сальвадору та Аргентини демонструє різні підходи до використання криптовалют у економіці, де одна країна офіційно прийняла їх як законний засіб платежу, а інша використовує їх для подолання економічних криз.

Практика Сальвадору ілюструє що bitcoin є незручним засобом розрахунку через значну волатильність його ціни. Щоб виконувати функції грошей, криптовалюта повинна мати відносно стабільну вартість. Проте цю вимогу здатні задовольнити стейблкоїни – криптовалюти, випущені приватними емітентами, вартість яких прив'язана до реальних активів.

Ринкова капіталізація стейблкоїнів з прив'язкою до долара США на початку грудня 2024 року оновила історичний максимум – 200 мільярдів доларів США. На ринку стейблкоїнів лідерську позицію займає USDT, випущений приватною компанією Tether, із капіталізацією – \$138,6 мільярдів доларів США. Друге місце посідає USDC від Circle із показником – \$40,8 мільярдів доларів США, а третю сходинку утримує USDE із капіталізацією – \$5,5 мільярдів доларів США [14].

Використання криптовалют має значний потенціал для трансформації фінансової системи, проте їх використання також пов'язане з певними ризиками та викликами. Розглянемо основні переваги та недоліки цифрових валют.

Однією з найбільших переваг криптовалют є їхня незалежність. Наприклад, загальна пропозиція bitcoin заздалегідь запрограмована на 21 мільйон монет за допомогою блокчейн-технологій. Такий механізм виключає можливість їх

надмірного випуску [15]. Натомість уряди часто використовують друк грошей, для вирішення економічних проблем, знецінюючи національні валюти. У країнах з високим рівнем інфляції чи економічною нестабільністю криптовалюти можуть стати альтернативою фіатним валютам. Завдяки цьому громадяни отримують можливість вибору між централізованою і децентралізованою грошовою системою. Криптовалюти можуть стати надійним інструментом збереження вартості, порівняно з національними валютами, які можуть втратити свою вартість через інфляційні процеси.

Водночас, криптовалюти працюють на базі блокчейн-технології, яка забезпечує високий рівень прозорості та безпеки для всіх фінансових операцій. Завдяки блокчейну кожна транзакція записується в публічний реєстр [5, с. 198]. Така відкритість допомагає боротися з фінансовими злочинами, такими як шахрайство, відмивання грошей та фінансуванням тероризму тощо. Це доводить, що приватний сектор має потенціал створювати гнучкі та ефективні фінансові механізми.

Варто зазначити, що проекти (bitcoin, ethereum, dogecoin та інші) демонструють спроможність приватного сектору впроваджувати ефективні моделі обігу грошей. Відсутність у необхідності політичного втручання чи централізованого регулювання дозволяє цим валютам функціонувати виключно на ринкових принципах, а саме попит і пропозиція визначають їхню цінність. Мотив досягнення вигоди стимулює вдосконалення технологій та залучення нових користувачів до екосистеми криптовалют. Завдяки конкуренції стимулюється розвиток нових фінансових технологій, таких як децентралізовані фінанси (DeFi), смарт-контракти, NFT та інші інноваційні механізми. Зокрема, смарт-контракти дозволяють автоматизувати угоди та процеси без необхідності в посередниках, що робить фінансові операції більш швидкими і надійними. Завдяки DeFi з'являється можливість для здійснення широкого спектру фінансових операцій – від міжнародних платежів до обміну валют, кредитування, запозичення та депонування коштів [6, с. 98]. Криптовалюти стають прикладом того, як природний розвиток фінансових технологій створює нові можливості. Вони змінюють уявлення про гроші та відкривають нові шляхи для фінансової взаємодії.

Криптовалюта, як форма приватних грошей, має свої недоліки. Уряди багатьох країн ще не визначили чіткі правила щодо використання

криптовалют, що створює правову невизначеність. Наприклад, у Китаї криптовалюти заборонені, а у Сальвадорі bitcoin визнається офіційним засобом платежу. Така нерівномірність правового регулювання ставить під питання можливість впровадження криптовалют у різних правових системах. В Україні криптовалюти не мають чіткої правової основи для інтеграції в національну фінансову систему [5, с. 199]. Для того, щоб вони могли стати альтернативою традиційним грошам, потрібно забезпечити їхнє широке використання в сучасному суспільстві. Крім того, важко уявити, що Україна чи інші країни світу відмовляться від свого монетарного суверенітету і дозволять приватним цифровим валютам витіснити національні гроші.

Важливо зазначити, що контролювання грошової маси з метою маніпулювання економікою може мати руйнівні наслідки для ринку. Таке втручання підриває основи стабільної ринкової економіки, порушуючи баланс між попитом і пропозицією, що в результаті знижує ефективність фінансової системи та послаблює економічну стабільність [1, с. 101]. На даний момент першочерговим завданням є якнайшвидше усунення всіх правових обмежень, які гальмують розвиток криптовалют та цифрових фінансових технологій. Ліквідація цих бар'єрів дозволить еволюції економічних та фінансових механізмів відбуватися без штучних обмежень. Хоча ми не можемо передбачити всі її наслідки, очевидно, що такі зміни відкриють нові можливості для прогресу в сфері цифрових валют і фінансових інновацій.

Висновки. У результаті дослідження проблематики приватних грошей можна зробити кілька важливих висновків.

Сучасні тенденції цифровізації економіки створюють нові можливості для розвитку фінансової системи України. В умовах ринкової конкуренції приватні гроші можуть забезпечити високий рівень стабільності та надійності фінансових відносин.

Впровадження криптовалют, як форми приватних грошей, підриває монополію урядів на емісію та регулювання грошової маси. Завдяки блокчейн-технологіям стейблкоїни, як різновид криптовалюти, стають надійним інструментом для збереження вартості активів та забезпечують прозорість і безпеку фінансових операцій. Відсутність урядового втручання дозволяє криптовалютам функціонувати на ринкових принципах, що стимулює розвиток нових фінансових технологій, таких як DeFi-проекти, смарт-контракти, NFT та інші.

Приватні гроші вже відкрили нові можливості для такої країни, як Сальвадор, де bitcoin став законним платіжним засобом, посприяли модернізації фінансової взаємодії, економічному зростанню та підвищенню ефективності ринку грошей. Сальвадор став регіональним лідером у розвитку криптоіндустрії, довівши, що приватні гроші мають важливу роль у фінансовій системі.

В Україні криптовалюти набули статусу віртуальних активів, але ще не мають чіткої правової основи для повноцінної інтеграції в національну фінансову систему. Єдиною офіційною валютою залишається гривня, тоді як bitcoin має статус грошового сурогату і не може використовуватися як засіб платежу. Основною перешкодою для розвитку приватних грошей в Україні є небажання уряду поступатися монетарним суверенітетом. Крім того, для функціонування криптовалют необхідно переосмислити їх роль у фінансовому праві.

Для забезпечення широкого впровадження приватних грошей у суспільстві необхідно створити сприятливі умови для їх інтеграції. Державний контроль за грошовою масою підриває стабільність ринкової системи та може мати руйнівні наслідки. Успішна інтеграція криптовалют у фінансову систему України потребує усунення правових бар'єрів і формування умов для їх повноцінного використання. Ліквідація цих перешкод дозволить економічним і фінансовим механізмам розвиватися без штучних обмежень.

Список літератури:

1. Hayek F. A. Denationalisation of Money: An Analysis of the Theory and Practice of Concurrent Currencies. 3rd ed. London : The Institute of Economic Affairs, 1976. 108 p. URL: <https://iea.org.uk/wp-content/uploads/2016/07/Denationalisation%20of%20Money.pdf> (date of access: 15.12.2024).
2. Економічна правда. Чи можуть криптовалюти замінити гроші центральних банків?. Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2021/09/13/677726/> (дата звернення: 15.12.2024).
3. Radchenko O. M. Financial and legal nature of money. *Law bulletin*. 2020. No. 14. P. 55-67. URL: <https://doi.org/10.32850/lb2414-4207.2020.14.07> (date of access: 09.12.2024).
4. Сидор Г. В., Андрусів У. Я., Давидовська Г. І. Криптовалюта – гроші майбутнього. Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 26–27 квіт. 2018 р.). – в 2-х томах. – Т. 2. – Дніпро, 2018. С. 305.

5. Нескороджена Л.Л, Бонь Б.О, Кононець О.М. Сучасний стан правового регулювання криптовалюти в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 3. С. 198-199.
6. Доценко О. В., Чубка І. А. DeFi: інструмент цифрової трансформації держави. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2023. № 105. С. 98.
7. Dashkovska O., Vasiutin V. Monetary surrogate as a legal category: general theoretical characteristics. *Economics. Finances. Law*. 2021. №. 6. P. 18–21.
8. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV : станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 14.12.2024).
9. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin : Роз'яснення Нац. банку України від 10.11.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text> (дата звернення: 14.12.2024).
10. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 09.12.2024).
11. Jaime García. El salvador moves bitcoin reserves to cold storage vault. *Bitcoin Magazine*. URL: <https://bitcoinmagazine.com/el-salvador-bitcoin-news/el-salvador-moves-bitcoin-reserves-to-cold-storage-vault> (date of access: 09.12.2024).
12. Guneet Kaur. How Bitcoin is transforming lives in El Salvador. *Cointelegraph*. URL: <https://cointelegraph.com/learn/articles/bitcoin-in-el-salvador> (date of access: 15.12.2024).
13. İlayda Peker. El salvador and argentina collaborate to boost the crypto industry – COINTURK NEWS. *COINTURK NEWS*. URL: <https://en.coin-turk.com/el-salvador-and-argentina-collaborate-to-boost-the-crypto-industry/> (date of access: 15.12.2024).
14. Капіталізація стейблкоїнів встановила новий максимум, Bitmain відкриє виробництво у США: що нового. Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/12/10/141363173/> (дата звернення: 11.12.2024).
15. Що таке токеноміка та чому вона важлива? | Binance Academy. *Binance Academy*. URL: <https://academy.binance.com/uk/articles/what-is-tokenomics-and-why-does-it-matter> (дата звернення: 11.12.2024).

Sharenko M.S., Bilous D.Ye., Mozharova I.V. DENATIONALISATION OF MONEY: LIGAL ASPECTS AND GLOBAL TRENDS

This research article analyses the issues of private money, highlighting the prospects and challenges of its introduction into the modern financial system of Ukraine. The authors examine the historical development of private money and draw attention to the legal and economic aspects of the new phenomenon, in particular, its potential to ensure stability and functionality without government intervention. The article redefines the concept of 'money' in the sense of financial law.

The advantages and disadvantages of cryptocurrencies as a form of private money are analysed. Attention is focused on their independence from governments. The authors suggest that instead of unsecured cryptocurrencies, such as bitcoin, which has a high volatility, to use stablecoins, which are able to have a relatively stable value. The article provides examples of the successful introduction of private money in El Salvador, where bitcoin has become a legal tender, which has stimulated economic development and strengthened the country's position in the crypto industry. The article also highlights the experience of Argentina, where cryptocurrencies are used to overcome the economic crisis. The potential of private money for transforming the financial system and the limitations that stand in the way of its legalisation in the legal system are highlighted. At the same time, the article demonstrates the lack of integration of cryptocurrencies into the financial system of Ukraine, which is constrained by the uncertainty of the legal framework and the government's unwillingness to lose monetary sovereignty.

The authors believe that it is necessary to remove legal barriers, create favourable conditions for the successful introduction of private money in Ukraine and rethink its role in financial regulation. This will help to increase the efficiency of the market system and stimulate the development of financial technologies without artificial restrictions in the future.

Key words: private money, cryptocurrency, bitcoin, monetary surrogate, stablecoin, digitalisation, DeFi.